

CCOO

Publicació dels serveis lingüístics de CCOO de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià

la teranyina

núm. gener 2000

5

contingut

- Pàg. 2 **La gent decent**
- Pàg. 3 **Promoure el valencià a València**
- Pàg. 4 **Memòria i franquisme**
- Pàg. 6 **Entrevista a Joan Garí**
- Pàg. 7 **Per què existeix l'Espai Mallorca?**

intro

Si hi ha un fet que diferencia la Transició espanyola d'altres processos democràtics que s'han produït al món és que a l'Estat espanyol les elits polítiques van promoure una reconciliació basada en l'oblit i no pas en la veritat o en la justícia.

Que les coses anessin així, però, i que aquella fórmula acabés sent acceptada, no vol pas dir que s'hagi de renunciar a la memòria històrica. En aquest número de *La Teranyina* tractem dos assumptes estretament relacionats amb la nostra història recent. Manuel del Álamo ens parla de la IV Trobada d'Investigadors del Franquisme, que es va fer a València els dies 17 i 18 de novembre, i que va tractar amb rigor i criteri científic diversos aspectes —polítics, socials, culturals— d'aquell règim. Sense sortir de l'àmbit històric del franquisme, Carles Alcoy fa un balanç dels actes de commemoració que la Comissió Obrera Nacional de Catalunya ha dedicat al centenari del naixement de Joan Oliver, *Pere Quart*, un escriptor que es va destacar abans i després de la guerra civil per la seva oposició al feixisme i per una defensa incondicional dels drets socials i nacionals del nostre poble.

D'altra banda, l'escriptor Joan Garí, a l'entrevista, i Francesc J. Hernández, de CCOO del País Valencià, ens parlen respectivament de les dificultats que troba la constitució d'un organisme normatiu per al valencià i de l'estat de la llengua a la ciutat de València; finalment, l'escriptor Sebastià Alzamora exposa les raons per les quals creu necessària l'existència a Barcelona d'un centre com l'Espai Mallorca, dedicat a la promoció de la llengua i la cultura de les Illes Balears.

Catalunya

La gent decent

La gent decent era la seva, la que com ell, va perdre la guerra. Perquè Joan Oliver (i el seu altre jo Pere Quart) va fer una tria voluntària per la llibertat i per la lluita política, social i nacional. Fill d'una família de la gran oligarquia catalana de principis de segle, va ser fundador de l'Agrupació Catalana d'Escriptors, primer moviment organitzat dels escriptors dins el sindicalisme modern a Catalunya. Es va oferir a la Generalitat contra el que ell anomenava la "Guerra d'agressió", va ser president de la Institució de les Lletres Catalanes durant la República, va muntar biblioteques populars al front (amb Mercè Rodoreda) i, entre altres moltes coses, va fer l'himne de les milícies populars. Que Joan Oliver anés a l'exili a Xile, patís presó i esdevingués un símbol de la resistència nacional i democràtica, és pura conseqüència del seu desig de llibertat. Aquest va ser el crit del recital del Price dels poetes, i allà hi havia pancartes de CCOO.

Pere Quart com a poeta, Joan Oliver com a dramaturg i personatge públic, hauria fet, aquest desembre, 100 anys. Malgrat un silenci oficial escandalós, li hem volgut retre homenatge. A CCOO hem muntat la seva obra de teatre "Ball Robot" al Baix Llobregat i a Sabadell, amb la companyia de teatre Atressi-T de CCOO, composta per companys i companyes del Vallès Occidental. També a Cornellà vam fer un recital de poemes i una exposició fotogràfica sobre la seva figura. I hem editat uns materials commemoratius del centenari, amb col·laboracions, poemes...

Tot plegat, per què? Doncs perquè com diu en Tísner, Joan Oliver era un monstre. Un gegant. Una persona compromesa, honesta, d'una peça, progressista, lliure... divertida i decent. I tenir aquest gegant a la família, que sigui un dels nostres, és una sort tan gran que proclamar-ho és només això: fer justícia.

Carles Alcoy

El valencià a València

La ciutat de València aplega el 18,62 % dels habitants del País, i el 33,50 % si hi afegim la comarca de l'Horta. Com a seu de la Generalitat i capital econòmica i cultural, la promoció de la llengua entre els habitants de la ciutat ha de tenir un efecte notable en la normalització lingüística general. Les propostes següents es deriven de les anàlisis sociolingüístiques:

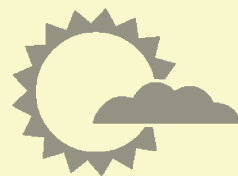
a) Actuar preferentment en certs barris, on viu la dècima part de la població de la ciutat i que tenen els percentatges més baixos de persones que al darrer padró declararen entendre el valencià.

b) Estimular la capacitat d'integració lingüística de la ciutadania valenciana, malgrat alguna "honorable" excepció. La correlació entre la capacitat de parlar i el percentatge de població nascuda fora del País Valencià és de -0,91 als pobles de la perifèria de la ciutat, però baixa a -0,42 als barris de la Ciutat Vella i a les Grans Vies.

c) Promoure el bilingüisme passiu per barrar el pas a la situació actual, que podem resumir així: suposem sis habitants de la ciutat que fan servir el valencià a casa seua; en les relacions d'amistat o comprant en botigues tradicionals es redueixen a quatre; en les relacions laborals amb persones conegudes, minven a tres; comprant en grans superfícies, amb persones no conegudes, en queden només dues. Amb una situació de bilingüisme passiu es triplicaria la presència del valencià al carrer.

d) Animar la presència del text en valencià. La meitat de les persones de més de 16 anys declaren no poder llegir en valencià. Es justifica aquesta porció per les diferències ortogràfiques entre el castellà i el valencià, o reflecteix una manca d'oportunitat de lectura i una certa percepció de dificultat que potser animem involuntàriament?

e) Defensar l'ensenyament de la llengua a l'escola. La correlació entre les competències lingüístiques i la formació és clara. En 1986 la proporció de persones fins a 19 anys que no sabien escriure en valencià era del 90,7 %; 10 anys després s'ha reduït al 66,3 %. En 10 anys s'ha triplicat la població que declara saber escriure en valencià.

Paraules clau

Memòria i franquisme

IV Trobada d'Investigadors del Franquisme, els dies 17 i 18 de novembre, a València

Manuel del Alamo

és periodista
i investigador del
moviment obrer
valencià.

La Universitat de València compleix aquests mesos cinc segles d'existència. En el marc de la commemoració dels Cinc Segles, la fundació cultural de CCOO PV i la FEIS —Fundació d'Estudis i Iniciatives Sociolaborals— han organitzat la IV Trobada d'Investigadors del Franquisme, realitzada els passats dies 17 i 18 de novembre, a la Facultat d'Història de València. Aquesta IV Trobada donà un balanç molt positiu de participació, amb 130 comunicacions i més de 500 persones inscrites.

Volem destacar l'interés que segueix suscitant la investigació del franquisme, el que evidencia que, contra la desmemòria o les lectures interessades, en universitats, instituts i centres d'estudi, les noves generacions d'investigadors segueixen apostant pel rigor i l'honestat per desbrinar més facetes d'aquell règim i d'aquells anys bàrbars. Tasca fonamental, ja que ens enfrontem a la temptació de descriure ara el franquisme com una etapa imprescindible cap a la democràcia i com un mal menor. Així, un lamentable exemple l'ha donat el grup parlamentari del PP al Congrés quan en la seua proposició no de llei per commemorar el 60 aniversari de l'exili ignorà que l'origen d'aquest drama fou una guerra civil i la instauració d'una dictadura al nostre país. O la negativa del grup popular a realitzar un monument al Port d'Alacant que recorde el final de la guerra civil en aquell marc

tràgic on es donaren cita centenars de republicans que buscaren inútilment escapar de la repressió franquista. Són dos exemples de com el centrisme dels populars es torna vella dreta quan es tracten certs temes. Quan el rector de la Universitat de València en la inauguració d'aquest curs acadèmic tingué un record per a un dels seus predecessors en el càrrec durant la segona república, l'eminent metge Peset, afusellat a Paterna en 1941 per les seues idees republicanes, el president de la Generalitat i els seus alts càrrecs miraven el sostre. Un gest adequat, el del Rector, com no acudir al lliurament dels premis atorgats pel govern i que incloïen dinamitadores del diàleg i la concòrdia entre els valencians amb la tasca científica i cabdal de la Universitat Valenciana.

També ens crida l'atenció l'interés que segueix despertant l'etapa del primer franquisme, temàtica que en aquesta ocasió, amb motiu del seixanta aniversari del final de la guerra civil, fou la proposta d'eix d'aquesta IV Trobada. La investigació de la repressió franquista, fil conductor essencial per apropar-nos a la complexa naturalesa d'aquell règim, segueixen suscitant interessants comunicacions que ens desvetllen i subratllen aspectes essencials de la mateixa utilitzant noves fonts i arxius. Així podem llegir en les actes de la trobada comunicacions que analitzen aspectes poc coneguts com és la incautació de béns als oponents polítics, per

Les noves generacions d'investigadors segueixen apostant per estudiar el franquisme ja que ens enfrontem a la temptació de descriure ara aquells anys bàrbars com una etapa imprescindible cap a la democràcia i com un mal menor.

Diferents treballs exploren el franquisme a partir dels seus instruments per aconseguir el consens entre la població, en comunicacions que analitzen, per exemple, les escoles d'aprenents com a model paternalista i de control empresarial, o les noves elits, com foren els catedràtics.

exemple, o la repressió específica i brutal de sectors com les dones. Precisament destaca la notable i interessantíssima presència d'estudis sobre la dona durant el franquisme, el que era de justícia, junt als més habituals sobre el moviment obrer, anàlisis econòmiques i polítiques del règim i de l'oposició. Igualment és de ressenyar com també s'exploren noves referències per entendre el franquisme des dels seus instruments per assolir consens entre la població en suggerents comunicacions que analitzen, per exemple, les escoles d'aprenents com a models paternalistes i de control empresarial o noves elits com foren els catedràtics. Un últim bloqueig de comunicació fou el dedicat a la cultura i els mitjans de comunicació durant el

franquisme, temàtiques que estan reclamant més atenció i estudis específics en profunditat.

En definitiva, aquesta IV Trobada d'Investigadors del Franquisme consolida i renova aquesta plataforma de trobada i de debat sobre aquesta matèria, tasca que en els temps que corren ens sembla fonamental quan, a la nostra manera de veure, ens enfrontem a allò que el protagonista d'una memorable novel·la com és *Tiempo perdido*, de Bruno Arpaia (Ediciones B, 1999), defineix acertadament com una plaga general, això és, el maleït costum d'oblidar.

Manuel del Álamo

De l'AVL a l'IEC (sense passar, ep!, per l'ACV)

Joan Garí, professor de català i escriptor, és autor del llibre *Què cal saber sobre el valencià* i director de la col·lecció Xènius sobre literatura i filosofia de l'Editorial 7 i Mig.

• **A la vista dels esdeveniments que, en el terreny lingüístic, es produeixen els últims temps al País Valencià, podem dir que en l'àmbit de les institucions s'està arribant a la normalitat?**

• En honor a la brevetat, començaria amb una afirmació d'una certa rotunditat: Catalunya i València són dos països separats per un mateix idioma. La cita és de Churchill (o era d'Oscar Wilde?) i la seua oportunitat no necessita justificació. Les aigües de la llengua, al País Valencià, fa temps que baixen enterbolides, però és en els darrers anys quan davant el llarg i penós conflicte que tots coneixem s'ha començat a albirar la possibilitat d'una eixida positiva. La conflagració de què parlo és la que ha enfrontat valencians contra valencians a l'entorn de la definició de la seua llengua pròpia. Que els combatents hagen propalat contraontologies d'anar per casa per a desacreditar l'adversari no té ara la menor importància: els uns no eren valencians, sinó "catalan(iste)s"; els altres no eren valencians, sinó

"espanyol(iste)s". Síntomes, i prou.

Però aquest conflicte obeeix a unes causes reals?

Diuen els sociolingüistes que no és un conflicte real sinó fictici: els qui més han contribuït a difondre'la ocultaven rere un mant simbòlic dilemes en carn viva d'adscripció nacional, de voluntat autèntica de recuperació de l'idioma, d'assumpció de la història objectiva d'aquest poble. Tenen raó. Els sociolingüistes m'agraden: són tipus que es perdrien en el cel de les paraules pures si no fóra pel bagatge de realitat que els proporciona la sociologia. Els més

---

Ha calgut que la dreta arribara al poder perquè es donen les condicions necessàries que permeten liquidar la vella baralla intralingüística. Al capdavant, són *ells* els qui van començar-ho tot.

sagaços ja saben que el català valencià (o català de València) no sobreviurà només amb raons.

I en quina línia s'ha de treballar, a partir d'ara?

Perquè un projecte de normalització de l'idioma ara i ací tinga èxit, el primer objectiu que ha d'acomplir és desactivar l'espoleta de la llengua. Les llengües s'expandeixen per consens (i, a vegades, ni això els evita les dificultats: mireu el cas de Catalunya), mai amb dissens. Al País Valencià, ha calgut que la dreta arribara al poder perquè es donen les condicions necessàries que permeten liquidar la vella baralla intralingüística. Al capdavant, són *ells* (la cursiva és de Fuster) els qui van començar-ho tot. Ara, amb majoria absoluta, ni tan sols necessiten ja aquell entrançable monstre, María Consuelo Reyna. La mort civil de Reyna és un epifenomen de la ideologia subjacent.

Quin paper reserves, doncs, a la futura Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL)?

La creació, per llei, de l'AVL podria ser una solució a un problema

Per què existeix l'Espai Mallorca?

delicadíssim. Aquesta llei suposarà la instauració d'un òrgan normatiu per al català a València, una institució simbòlicament emanada de la sobirania popular valenciana, dos terços dels membres de la qual han de tenir un currículum universitari irreprotxable. Si es compleix la llei. L'AVL, en el millor dels casos, comportaria poder oficialitzar *de iure* la normativa que tots usem (la de l'IEC, per entendre'ns), deixant de banda l'enervant qüestió onomàstica (la majoria dels valencians no estarà mai d'acord amb aquell provocatiu eslògan de Joan Fuster: "Dir-nos valencians és la nostra manera de dir-nos catalans"). Col·lateralment, això desautoritzaria qualsevol somni invers de l'Acadèmia de Cultura Valenciana (ACV) o d'aquells altres, els del "murcielago alevoso".

Però, llavors, quina funció li resta a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC)?

L'IEC no pot ara per ara imposar-se com a

autoritat lingüística a València. Políticament és impracticable. Però el futur encara no està escrit. La seva missió és anar fent via i em sembla que és això el que es disposa a fer. Els membres valencians de l'IEC són gent notòriament espavilada, i no necessiten que ningú els diga el que s'ha de fer. Diu que volen començar obrint una seu a Castelló. A Castelló es van firmar les Normes del 32 i a Castelló el context social permet l'operació. Després hi hauria Alacant. En el futur, la llei deixa oberta la possibilitat de col·laboració amb l'IEC: és llavors quan la seu de València cauria pel seu propi pes. I com serà aquest futur (a deu, vint, trenta anys vista)? Jo me l'imagino, però no té cap interès que en parle ací: cadascú se n'ha de fer la seua pròpia enrònia. I, si així ho creu, actuar i laborar perquè siga el que siga això del "futur" s'assembla el menys possible a certa frase amb textura de maledicció irònica obra del senyor Oscar Wilde (o era Winston Churchill?).

Aquesta del títol és una de les preguntes que se'm formulen amb més freqüència, tant en mitjans de comunicació com a títol personal. Tanmateix, la resposta és senzilla i sempre és la mateixa: perquè és necessari. Malauradament necessari, em veig obligat a afegir, just després. Perquè l'Espai Mallorca es veu obligat a existir en la mesura que exerceix una tasca de suplència: la de la manca d'una xarxa d'articulació cultural fluida i efectiva entre els diversos territoris de parla catalana. En aquest cas, entre les Balears i Barcelona (vull subratllar, encara que el centre dugui el nom de "Mallorca", la paraula "Balears", ja que la nostra feina s'ha encaminat des del principi a la difusió i promoció de la producció cultural de totes les illes, considerades com un àmbit cultural unitari, tot i que ben plural. Per altra banda, parlar de "Barcelona" pensant en el contingut d'aquest nom com a capital i metropoli d'aquest àmbit cultural, malgrat que els nostres interessos, s'estenen a tot Catalunya). Es tracta, ni més ni manco, que d'actuar de plataforma, de caixa de ressonància, perquè un sector de la producció cultural en català (el sector illenc) entri en contacte amb el seu públic natural (el públic del Principat), contacte que no s'ha produït amb la naturalitat, la normalitat i la profunditat que serien desitjables.

Així que l'objectiu de l'Espai Mallorca és una comesa essencialment civil. Amb una arrel institucional, no hem de negar-ho: la Comissió de Cultura i Patrimoni Històric del Consell Insular, conjuntament amb el Gremi d'Editors de Balears, són els responsables de la creació i la gestió d'aquest projecte, amb el suport del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, al qual ara s'afegirà el de la Direcció General de Cultura del Govern Balear. Però això és una bona notícia: quan els interessos polítics i els de la societat civil coincideixen, no s'hi pot fer res més que celebrar-ho. I després de l'explicació precedent, vull aprofitar per convidar totes les entitats, associacions i moviments civils catalans que es puguin sentir identificats amb aquest projecte a entrar en contacte amb nosaltres per unir i per intercanviar esforços a favor d'aquesta articulació cultural entre Balears i Catalunya que encara s'ha de construir però que cada vegada té més probabilitats de tirar endavant. Serà, com se sol dir, en benefici de tots.

I un dia se'ls enduu com d'una revolada,

ells, amb els seus records, els seus déus i els seus cants,

per si descobriren una terra daurada

enllà de les tenebres profundes i onejants

Carles Riba, Estances I, 24.

ENRIC VALOR

Testimoni permanent d'estima per la llengua, pel país i pel poble

Pere Quart

BESTIARI - 1937

VACA SUÏSSA

Quan jo m'embranco en una causa justa com En Tell sóc adusta i arrogant: prou, s'ha acabat! Aneu al botavant vós i galleda i tamboret de fusta!

La meva sang no peix la noia flaca ni s'amistança amb el cafè pudent. Vós no sou qui per' grapejar una vaca, ni un àngel que baixés expressament.

Encara us resta la indefensa cabra, que sempre ha tingut ànima d'esclau. A mi em muny ni qui s'acosti amb sabre! Tinc banyes i escometo com un brau.

Doncs, ja ho sabeu! He pres el determini, l'he bramulat per comes i fondals, i no espereu que me'n desencamini la llepolia d'un manat d'alfals.

Que jo mateixa, si no fos tan llega, en lletra clara contaria el fet. Temps era temps hi hagué una vaca cega: jo sóc la vaca de la mala llet!

ADRECES DELS SERVEIS LINGÜÍSTICS DE CCOO

CS de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya

Via Laietana, 16, 7è
08003 – Barcelona
Tel. 93 481 29 11

UC del Bages

Pg. Pere III, 62
08240 – Manresa
Tel. 93 873 00 00

UC del Vallès Occidental

Rambla, 75
08202 – Sabadell
Tel. 93 715 56 00

UC del Baix Llobregat

Ctra. d'Esplugues, 68
08940 – Cornellà
Tel. 93 377 92 92

UI de Girona

Miquel Blay, 1, 5è
17001 – Girona
Tel. 972 21 73 03

UI de Tarragona

August, 48, baixos
43003 – Tarragona
Tel. 977 22 83 96

UI de Lleida

C. Acadèmia, 1
25002 - Lleida
Tel. 973 27 91 90

CS de CCOO del País Valencià

Plaça Nàpols i Sicília, 5
46003 – València
Tel. 96 388 21 00

Unió Comarcal de l'Alacantí

Av. Salamanca, 33
03005 – Alacant
Tel. 96 598 21 23

CS de CCOO de les Illes Balears

Francesc de Borja Moll, 3
07003 – Palma de Mallorca
Tel. 971 72 60 60

CURSOS DE VALENCIÀ PER AL 2000

Oferim tots els nivells: oral, elemental, mitjà i superior.

Durada dels cursos: 70 hores.

Inici dels cursos al gener; finalització al juny. Dos dies a la setmana, en sessions d'hora i mitja (aprox.).

Informació a les seus de CCOO PV i de FOREM PV

WWW

La Teranyina també es pot consultar en format digital. La trobareu a la següent adreça:

www.conc.es/la.htm

I el Dossier de papers sindicals el trobareu a:

www.conc.es/papers.htm

internet

la teranyina

Publicació del serveis lingüístics de CCOO de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià

Miquel Blay, 1, 5è 17001-Girona
Tel. 972 21 73 03 Fax 972 22 30 91
snl-girona@conc.es

Coordinació: Marc Aguilar
Redacció: Marc Aguilar, Carles Bertran, Caterina Hernández, Tere Marí
Disseny i maquetació: pipodols
Imprimeix: Ingràfic SL
Dipòsit legal: B-20803-1999

amb el suport de:

GENERALITAT DE CATALUNYA
Departament de Cultura
Direcció General de Política